GCCR
Global Conference on Contemporary Research

GLOBAL CONFERENCE ON CONTEMPORARY RESEARCH

CONFERENCE THEME:

SUSTAINABLE FUTURES:
INNOVATION, DIGITAL TRANSFORMATION AND GLOBAL COLLABORATION THROUGH CONTEMPORARY RESEARCH

INNOVATION | DIGITAL TRANSFORMATION | GLOBAL COLLABORATION | SUSTAINABLE FUTURES

JOURNAL

PEER-REVIEWED PROCEEDINGS

OCTOBER 2026

TORONTO, CANADA

gccr.academy

CAUSES OF ROAD TRAFFIC ACCIDENTS

SHUKUROV AKTAM SAGDULLAYEVICH
Senior Lecturer, Department of Technical Support, Institute of Ground Forces

Annotation. This article analyzes the main causes of road traffic accidents occurring at night and under conditions of insufficient visibility, the factors contributing to their occurrence, and measures for their prevention. The study examines the impact on road safety of such factors as reduced visibility of the road and objects on it at night, a narrower field of vision and shorter object detection distance, the dazzling effect of headlights from oncoming vehicles, driver fatigue, and reduced attention and working capacity.

Keywords: road safety, road traffic accident, nighttime conditions, driver, visibility distance, stopping distance, pedestrian, vehicle headlights, glare, driver fatigue, safe speed, road infrastructure.

Annotatsiya: Ushbu maqola haydovchi va piyoda ishtirokidagi yo‘l-transport hodisalari va o‘ni kelib chiqish sabablari (YTH)larning oqibatlari haqida ma’lumotlar batafsil bayon etilgan.Yo‘l-transport hodisalari (YTH) dunyo bo‘ylab jiddiy muammo bo‘lib har yili minglab insonlarning hayotiga zomin bo‘lmoqda.

Kalit so‘zlar: yo‘l harakati xavfsizligi, yo‘l-transport hodisasi, tungi sharoit, haydovchi, ko‘rish masofasi, to‘xtash masofasi, piyoda, yoritish faralari, ko‘z qamashishi, haydovchi charchog‘i, xavfsiz tezlik, yo‘l infratuzilmasi.

Аннотация. В данной статье проанализированы проблемные вопросы при изучении правил дорожного движения, основные причины дорожно-транспортных происшествий, факторы, влияющие на их возникновение, а также меры по их предупреждению. Рассмотрено влияние на безопасность дорожного движения таких факторов, утомляемость водителя, снижение внимания и работоспособности.

Ключевые слова: безопасность дорожного движения, дорожно-транспортное происшествие, ночные условия, водитель, дальность видимости, остановочный путь, пешеход, автомобильные фары, ослепление, утомляемость водителя, безопасная скорость, дорожная инфраструктура.

Butun dunyoda bo‘lib o‘tayotgan yo‘l transport hodisalari shuni ko‘rsatadiki, hozirgi kun talablaridan kelib chiqib ommabop ilmiy amaliy konferensiyalarni o‘tkazish o‘z dolzarbligini oshirmoqda, shu sabab bu yo‘nalishdagi hozirda bo‘lib o‘tayotgan jahondagi nufuzli anjumanlarni misol qilib aytishimiz mumkin.

Eslatib o‘taman, 2015 yilda Birlashgan Millatlar tashkiloti Bosh Assambleyasi bir ovozdan yo‘l harakati xavfsizligi bo‘yicha o‘n yillik harakatlar rejasini amalga oshirishga chaqirgan rezolyutsiya qabul qildi. 2018 yil aprel oyida BMT ushbu masala bo‘yicha yana bir rezolyutsiya qabul qildi.

Unda aytilishicha, yo‘l-transport hodisalari soni (bundan buyon matnda baxtsiz hodisalar deb yuritiladi) qabul qilib bo‘lmaydigan darajada yuqori bo‘lib qolmoqda, bu butun dunyo bo‘ylab o‘lim va jarohatlarning asosiy sabablaridan biri bo‘lgan baxtsiz hodisalar bo‘lib, har yili ularda 1,25 milliondan ortiq odam halok bo‘ladi va 50 million kishi jarohat oladi. Mamlakatimizda yo‘l o‘limining mutlaq ko‘rsatkichlari asa-sekin va beqaror ravishda pasaymoqda.

Biroq, hali ham yaxshi tomonga o‘zgarishlar mavjud. O‘tgan yil va 2016 yilning birinchi yarmidagi satitsika yo‘llarda avariyalarning asosiy ko‘rsatkichlari pasayganligini ko‘rsatadi. Baxtsiz hodisalarning umumiy soni 8 foizga kamaydi, yaradorlar soni ham kamaydi.

Zamonaviy yo‘l harakati murakkab, ko‘p omilli va dinamik tizim bo‘lib, u “avtomobil-yo‘l-haydovchi-piyoda-muhit” kabi bevosita o‘zaro ta’sir qiluvchi tarkibiy qismlardan iborat. Ushbu elementlar o‘zaro uyg‘un ishlagandagina, yo‘l harakatining xavfsiz va samarali tashkil etilishi mumkin. Transport vositasi-bu tizimdagi harakatlantiruvchi element bo‘lib, uning texnik holati, konstruktiv xavfsizligi, ishlash ko‘rsatkichlari yo‘l harakati xavfsizligining muhim omillaridan biridir. Avtomobilning tormozlash, tezlanish, yoritish va manevr qobiliyatlari bevosita harakatning barqarorligi va xavfsizligiga ta’sir qiladi. Haydovchi tizimning intellektual boshqaruvchi komponenti bo‘lib, yo‘l harakati jarayonida qaror qabul qiluvchi asosiy subyektdir.

Haydovchining malakasi, psixofiziologik holati, e’tibor darajasi va qoidabuzarlikka moyilligi yo‘l harakati xavfsizligiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Uning har bir harakati yo‘l sharoiti va transport vositasi bilan muvofiqlashtirilgan bo‘lishi kerak. Yo‘l tizimning statik elementi hisoblanib, harakat uchun zamin yaratadi. Uning konstruktsion tuzilmasi, qoplama sifati, kengligi, ko‘rinish imkoniyatlari, yo‘l belgilarining mavjudligi, svetoforlar,

xavfsizlik orolchalarining holati va infratuzilma elementlari transport oqimining xavfsiz va barqaror harakatlanishini belgilaydi. Piyodalar-yo‘l harakati qatnashchilarining faol guruhlaridan biri bo‘lib, ular ko‘pincha yo‘l-transport hodisalarining jabrlanuvchisi sifatida maydonga chiqadilar. Ularning xatti-harakatlari, qoidalarga rioya qilishi yoki qilmasligi, yo‘lni kesib o‘tish tartibiga bo‘ysunishi yo‘l harakati xavfsizligi tizimiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Tizimning barcha komponentlari tabiiy va ijtimoiy muhitda faoliyat yuritadi. Ob-havo sharoitlari (yomg‘ir, qor, tuman, shamol), kunning vaqtiga qarab yorug‘lik darajasi, shovqin, ekologik omillar, shuningdek, ijtimoiy-ma’naviy muhit (aholi madaniyati, huquqiy ong darajasi) yo‘l harakatining holati va xavfsizligiga ta’sir etuvchi tashqi omillardir. Bu -transport vositasi ishtirokida piyodaga jarohat yetkazilishi yoki o‘limiga sabab bo‘luvchi yo‘l-transport hodisasidir.

Unda aytilishicha, yo‘l-transport hodisalari soni (bundan buyon matnda baxtsiz hodisalar deb yuritiladi) qabul qilib bo‘lmaydigan darajada yuqori bo‘lib qolmoqda, bu butun dunyo bo‘ylab o‘lim va jarohatlarning asosiy sabablaridan biri bo‘lgan baxtsiz hodisalar bo‘lib, har yili ularda 1,25 milliondan ortiq

odam halok bo‘ladi va 50 million kishi jarohat oladi. Mamlakatimizda yo‘l o‘limining mutlaq ko‘rsatkichlari asa-sekin va beqaror ravishda pasaymoqda.

Biroq, hali ham yaxshi tomonga o‘zgarishlar mavjud. O‘tgan yil va 2016 yilning birinchi yarmidagi satitsika yo‘llarda avariyalarning asosiy ko‘rsatkichlari pasayganligini ko‘rsatadi. Baxtsiz hodisalarning umumiy soni 8 foizga kamaydi, yaradorlar soni ham kamaydi.

Avtohalokatda halok bo‘lganlar sonini deyarli 15 foizga kamaytirish mumkin edi. Ko‘pgina hududlarda bolalarning yo‘llardagi jarohatlari bo‘yicha satitsik ma’lumotlar yaxshilandi. Bu, albatta, O‘zbekison yo‘l harakati politsiyasining turli darajadagi hokimiyat organlari bilan hamkorligini kengaytirish, yangi ish shakllari va usullarini joriy etish, shuningdek, yo‘l harakati qatnashchilariga axborot-tashviqot ta’sirining natijasi bo‘ldi.

Xususan, konferensiyada beshinchisining mas haydovchilar uchun javobgarlikni kuchaytirish, piyodalar aks ettiruvchi elementlardan majburiy foydalanish bo‘yicha tavsiyalari amalga oshirildi. Chiqaruvchilarning keyingi ish rejalarida-xavfli haydash uchun ma’muriy javobgarlik to‘g’risidagi normalarni joriy etish; yo‘lovchilar va yuklarni tashishda yo‘l harakati xavfsizligini ta’minlash bo‘yicha qo‘shimcha talablarni belgilash; yo‘llarni

qurish va rekonsruktsiya qilishda yo‘l harakati xavfsizligini ta’minlash talablariga rioya qilmaslik uchun javobgarlikni joriy etish.

Yo‘l harakati qoidalarini muntazam ravishda buzganlik va transport vositasidan foydalanganlik uchun tabaqalashtirilgan jazoni joriy etishga, nogiron haydovchilarni tayyorlash masalalariga va umuman O‘zbekison Respublikasida yo‘l harakati samaradorligini oshirishga e’tibor qaratiladi.

So‘nggi paytlarda muhim tendentsiya davlatlarni tobora ko‘proq qo‘llab-quvvatlayotgan fuqarolik jamiyati insitutlari faoliyatini faollashtirishdir

Shunday qilib, 2015 yilda yo‘l harakati xavfsizligi sohasidagi qoidabuzarliklarni ko‘rsatadigan foto va video materiallarni ilova qilgan holda fuqarolarning 105,9 ming murojaatlari Davlat yo‘l harakati inspektsiyasiga kelib tushdi.

Bunday holatlar ko‘pincha haydovchi yoki piyoda tomonidan yo‘l harakati qoidalarining buzilishi natijasida yuz beradi. Asosiy sabablari:

• Haydovchi tomonidan:
• Tezlikni belgilanganidan oshirishi;
• Svetofor qizil chirog‘ida o‘tib ketishi;
• Piyodalar o‘tish joyiga yaqinlashganda tezlikni pasaytirmasligi;
• Mast yoki charchagan holatda boshqarishi.
• Piyoda tomonidan:
• Yo‘lni belgilangan o‘tish joyidan tashqarida kesib o‘tishi;
• Svetofor qizil chirog‘ida yo‘lga chiqishi;
• To‘satdan transport oldiga chiqib qolishi;
• Telefon yoki boshqa narsalarga chalg‘ishi.Oqibatlari:
• Eng ko‘p uchraydigan natija - piyodalarning turli darajadagi tan jarohatlari;
• Og‘ir hollarda -o‘lim;
• Haydovchi uchun esa huquqiy javobgarlik (jarima, haydovchilik huquqidan mahrum qilish yoki jinoiy javobgarlik), Haydovchi va piyoda o`rtasidagi YTH larni oldini olish

Haydovchilar uchun choralari:

1. Tezlikni belgilangan me’yorlardan oshirmaslik, ayniqsa aholi punktlarida va piyodalar o‘tish joylarida.

2. Svetofor, yo‘l belgisi va chiziqlar talabiga qat’iy rioya qilish.

3. Piyodalar o‘tish joyiga yaqinlashganda tezlikni pasaytirish va to‘xtashga tayyor turish.

4. Mast, giyohvand moddalar ta’sirida yoki charchagan holda transport boshqarmaslik.

5. Mashina oynasi, faralar, tormoz tizimi va boshqa texnik vositalarni doimiy nazoratda saqlash.

6. Bolalar maktablari va gavjum joylarda alohida ehtiyotkorlik bilan harakatlanish.

7. Telefon, quloqchin kabi chalg‘ituvchi narsalardan foydalanmaslik.

Piyodalar uchun choralari:

1. Yo‘lni faqat belgilangan piyodalar o‘tish joyidan kesib o‘tish.
2. Svetofor qoidalariga rioya qilish, qizil chiroqda yo‘lga chiqmaslik.
3. Transport vositalari oldiga to‘satdan chiqib ketmaslik.
4. Telefon, quloqchin yoki boshqa chalg‘ituvchi narsalardan foydalanmaslik.
5. Kechki va tungi vaqtlarda yoritiladigan yoki aks ettiruvchi kiyim-kechakdan foydalanish.
6. Bolalarni yo‘lda nazoratsiz qoldirmaslik, ularni yo‘l qoidalariga o‘rgatish.
7. Yo‘lning xavfli hududlarida (burilish, to‘siq ortidan chiqish) ehtiyot bo‘lish.

Umumiy profilaktika choralari:

- Yo‘l harakati qoidalari bo‘yicha muntazam tushuntirish va targ‘ibot ishlari;
- Maktab, kollej va oliy ta’lim muassasalarida yo‘l harakati madaniyatini o‘rgatish;
- Yo‘llarda yetarli belgilar, svetoforlar va yoritish vositalarini o‘rnatish;
- Davriy ravishda YPX nazorati va reydlarni kuchaytirish.

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, haydovchi va piyodalar o‘rtasida sodir bo‘ladigan yo‘l-transport hodisalarining asosiy sababi inson omilidir. Demak, ularning oldini olish ham, avvalo, haydovchi va piyodaning intizomli bo‘lishiga bog‘liq.Haydovchilar yo‘l harakati qoidalariga qat’iy rioya qilishi, tezlikni oshirmasligi, mast yoki charchagan holda rulga o‘tirmasligi, piyodalar o‘tish joylarida ehtiyotkor bo‘lishi kerak.

Piyodalar esa faqat belgilangan joydan yo‘lni kesib o‘tishi, svetoforga amal qilishi, yo‘lga to‘satdan chiqmasligi va o‘z xavfsizligini ta’minlashi lozim.

Yo‘l-transport hodisalarini kamaytirishning eng samarali yo‘li - haydovchi va piyodaning hamkorlikda qoidalarga amal qilishi va yo‘l harakati madaniyatini oshirishidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. SHNQ 2.05.02-07 // Avtomobilyo‘llari // Toshkent - 2008.
2. U.B.G‘ulomov “Magistral ko‘chalarda piyoda va velosipedchilarning harakatini tashkil etish (Toshkent va Termiz shaharlari misolida)” mavzusidagi magistrlik dissertatsiyasi, Toshkent davlat transport universiteti, 2022-yil 42-43-bet.
3. t.f.n. prof. K.X.Azizovt.f.d. prof I.S. Sodikovt.f.d. prof A.X.Urokov,“Piyodalar va velosipedchilar harakatini tashkil etish va xavfsizligini ta’minlash” bo‘yicha ilmiy maqola, Toshkent 2020-yil 1-bet
4. Q.H. Azizov.” Yo‘l transport hodisalarini tizimli tahlili” o‘quv qo‘llanma Toshkent 2022 y. – 47 b.
5. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, 12.04.2022 yildagi 172-son 5. Internet ma’lumotlari: https://yhxx.uz/o
6. Конопленко В.И., Рыжков С.В., Воробёв Ю.В. Основы управления автомобилем и безопасность движения. – М., 1999.
7. Yo‘l harakati qoidalariga batafsil sharxlar – T., 2023.